

KENTBİLİM

Okumalarım

Zeki Z. Kırmızı

(2005-2025)

©

Açıklama

Yazarların doğum tarihleri esas alınarak dizinlenmiştir. Doğum tarihi bilinmeyen yazarlar ister istemez en arkaya yerleştirilmiştir.

Zeki Z. Kırmızı

İçindekiler

- **Kevin Lynch:** Kent İmgesi
- **Ruşen Keleş/ Ayşegül Mengi:** İmar Hukukuna Giriş
- **Ruşen Keleş:** Kentleşme Politikası
- **Ruşen Keleş:** Kentbilim terimleri Sözlüğü
- **David Harvey:** Sosyal Adalet ve Şehir
- **İlhan Tekeli:** İlhan Tekeli Toplu Eserleri 25. İstanbul'un Planlamasının ve Gelişmesinin Öyküsü
- **Richard Florida:** Yeni Kentsel Kriz
- **Tarık Şengül:** Kentsel Çelişki ve Siyaset

KEVIN LYNCH (1918-1984, ABD)

Lynch, Kevin; Kent İmgesi (1960), Çev. İrem Başaran, Türkiye İş Bankası Yayınları, Birinci Basım, Temmuz 2010, İstanbul, 215s., Büyük boy.

Bu erken sayılabilecek araştırma gerçekten kentbilim konusunda birincil kaynaklardan ve yayınladığı için İş Bankasını kutlamak gerekir. Akademik bir çalışma sayılabilir. Önemi, taşıdığı gizil dinamiklerden (esinleme gücünden) geliyor öncelikle. Konulara yakın biri, bu 50 yıllık çalışmadan esinlenmenin bir yolunu bulacaktır.

Aslında araştırmanın ölçümsel alan boyutu ne düzeyde temsil yetkisi taşır bilemiyorum. Beni asıl ilgilendiren, Lynch'in sınırlı saha çalışmasından sezgisel olarak süzdüğü ve büyük disipline (kentbilim) altlık oluşturan kurucu, yapılaştırmacı girişimi. Sanki temelleri atıyor, kavramları belirliyor, varsayımlarını oluşturuyor, ana yaklaşımları çiziyor.

1. bölümde yöntemi ve gerekçelerini açıklayan Lynch, kentlere bakmaktan (1), onları okumaktan ve okunaklılıktan (3), açık, bağdaşık kent imgesinden (5) imgeyi oluşturan temel öğelerden (7), kentsel imge bileşenlerinden (kimlik, yapı, anlam) (8) üzerinde duruyor. Suzanne Lenger'den bir alıntıyla bitiriyor bölümü: *"Mimarlık, bütün bir çevrenin görünür kılınmış biçimidir."*

2. bölüm seçilen üç kentin kentsel imgelenebilirlik açısından araştırma/karşılaştırma alanı olarak seçimiyle ilgili. Bu seçimde ölçütler önemli. Çünkü derin amaç biraz da *güçlü imgeleri hangi formların oluşturduğunu* (15) öğrenmek. Seçilen ABD kentleri: Boston (Massachusetts), Jersey City (New Jersey), Los Angeles (California). Çözümlemeler de bu üç kentin merkez bölgelerinde gerçekleştiriliyor. 2 temel analizden ilki: Eğitimli gözlemci kenti belli doğrultularda kesen yürüyüşler yaparak anlık görünüşlerden öznel yargılar türetir. İkincisi: Küçük bir grup kent yerleşimiyle ayrıntılı görüşmeler yapılır.

3. bölüm kuramsal bir çalışma. Kent imgesi ve bileşenlerinin tanımlanması. 'Tasarımın anlamı güçlendirmeye' yoğunlaşmasının önemine değinen yazar (51), kent imgesinin temel 5 bileşenini şöyle sıralıyor: 1.Yollar, 2.Kenarlar, 3.Bölgeler, 4.Düğüm/Odak noktaları, 5.İşaret öğeleri. Kuşkusuz bu öğeler arasındaki ilişkiler, imgenin değişkenliği, nitelik düzeyi kent imgesinin bağlamsal bir konu olduğunu anımsamamızı sağlar. En değerli imge, güçlü bir bütüncül alana en çok yaklaşan imgedir: *"Yoğun, değişmez ve canlı; her tür form karakteristiklerini bir arada barındıran ve yoğunlaşmaları zayıf olmayan, duruma göre zincirleme ya da hiyerarşik olarak düzenlenebilen imgeler. Tabii ki böyle bir imgeye çok ender rastlanır veya hiç rastlanmaz."* (99)

Kent formunun belli ölçülerde belirsiz olmasını, kentlilerinin amaç ve algılarına uygun biçimlenme olanağı olarak gören Lynch, 4. bölümde kent sanatsal bir tutumla oluşturulmalı ve insan amaçlarına hizmet edebilmeli, diyor. Kentlerin tasarımına ayrılmış bu bölümde önce yolların tasarımını ele alıyor yazar. Önemli bir şey söylüyor: “...Yollar, *bütünün düzenlendiği en önemli araçtır. En önemli hatlar, çevresindeki diğer öğelerden ayrılabilmesi için kendilerini özel kılan eşsiz bir özelliğe sahip olmalıdır. Yol kenarında özel bir kullanım veya faaliyet yoğunlaşması, karakteristik bir uzamsal özellik, özel bir zemin ya da cephe dokusu, özel bir ışıklandırma sistemi, eşsiz bir koku veya ses kümesi, tipik bir ayrıntı veya bitkilendirme şekli bu özelliklerden biri olabilir.*” (106) Tasarımı ilgilendiren başlıca kategoriler ise; **Tekillik** (biçimsel arka planın belirginliği), **Formun sadeliği**, **Süreklilik**, **Hakimiyet**, **Birleşme noktalarının belirginliği**, **Yönsel ayrımlar**, **Görülebilir alan**, **Hareket bilinci**, **Zaman serileri**, **İsimler ve anlamlarından** oluşur aşağı yukarı. (117-120) Bütün bunlar bütüne yönelik. Böyle bir bütünde yollar bölgeleri hazırlar, açığa çıkarır. Düğüm noktalarını bağlar. Düğüm noktaları yolları birleştirir ve onların sınırlarını belirler. Kenar ise bölgelerin sınırlarını belirler ve işaret bölgeleri de bu bölgelerin çekirdeğine işaret eder. “Yoğun ve canlı bir imgeyi ortaya çıkaran ve metropoliten ölçekte devamlılığını sağlayan, bu birimlerin bütüncül orkestrasyonudur.” (120) “Modern kentin karmaşası, sürekliliği gerektiriyor olmanın yanısıra müthiş bir zevki de beraberinde getirir: Özgün karakterin zıtlığı ve uzmanlaşma. Bu çalışma, aşinalık arttıkça, karakterin biricikliğine ve ayrıntılara gösterilen dikkatin de arttığına işaret etmektedir. Öğelerin canlılığı, işlevsel ve sembolik farklılıklara yönelik hassas bir uyum içinde olmaları, bu karakteri geliştirmeye de yardımcı olacaktır. Keskin farklarla ayrılan öğeler, yakın ve imgelenebilir içinde olurlarsa, aralarındaki zıtlık da ön plana çıkacaktır. Böylece, her bir öğe kendi yoğun karakterini ortaya koyabilecektir.” (122) Düzgün bir görsel çevre işlevi, yeni keşifler için bir kılavuz ve uyarandır da aynı zamanda. Karmaşık bir toplumda öğrenilecek birçok bağlantı sözkonusu. “Bir çevre güçlü bir iskelete ve karakteristiğe sahipse, yeni bölümlerinin keşfedilmesi hem daha kolay hem de daha cazip olacaktır. Müzeler, kütüphaneler veya toplanma alanları gibi iletişimin stratejik halkaları net bir şekilde ortaya çıkarsa, bu alanları kullanmayanlar için dahi cezbedici alanlar haline geleceklerdir.” (122) Öte yandan topoğrafya ve doğal ortam, ne denli baskılınsa da ; “bir mekânın spesifik karakteri, insan davranışları ve istekleri doğrultusunda evrilen jeolojik bir yapıya sahiptir demek belki de daha doğru olacaktır.” (122) Bir kent planının sonul amacı, fiziksel biçimin kendi değil, imgenin akılda kalan niteliği olacaktır. Kent tasarımı sanatı, kentlinin bilgilenmesini ve eleştirel nitelik kazanmasını gerektirir. Fiziksel reform ve eğitim, sürekli bir gelişimin parçalarıdır. (129)

Noktayı koyduğu, son yoğun bölümde (5.) Kevin Lynch; “Bu çalışma, temel düzeyde de olsa, bu yeni tasarım türüne dikkat çekmektedir. Bu sayfalarda kanıtlanmak istenen, büyük kent çevrelerinin duyusal bir forma sahip olabileceğidir. Günümüzde böyle bir formu tasarlamak için çok az çaba sarf edilmektedir. Problem ya ihmal edilmekte ya da mimarlık ve planlama ilkelerine dayalı bölük pörçük uygulamalara bırakılmaktadır.” (132) Çevre yalnızca iyi düzenlenmiş değil şiirsel ve sembolik de olmalı. Yapı netliği ve canlı kimlik, güçlü semboller için ilk adımlardır: “Böyle bir mekân hissi her türlü insan faaliyetlerini geliştirir ve bireyi anı biriktirmeye teşvik eder.” (132) Kent farklı insanları ve dolu yaşamıyla romantik bir yerdir, sembolik ayrıntılarla doludur. Kentli için hem müthiş hem korkutucudur (Şaşkınlıklarımızın sahnesi-Flanagan) “Kent sahnesi, okunaklı ve görünür olsaydı, korku ve karmaşanın yerini mekânın zenginliklerinin zevki ve görünümünün gücü alabilirdi.” (132) İmgenin gelişiminde görünenin yeniden biçimlendirilmesi kadar, ne

görülebileceğinin öğretilmesi de eşit derecede önemli. İkisi bir arada döngüsel bir süreç... Belki de sarmal. *“Görsel eğitim, kentliyi görsel dünyasında harekete geçirmeye çağırarak, bu hareketlenme de daha keskin bir şekilde çevresini fark edebilmesini sağlayacaktır. Kentsel tasarım sanatının gelişmesi, dikkatli ve eleştirel bir topluluğun oluşmasıyla ilişkilidir. Bu sanat ve topluluk bir arada büyürse, kentlerimiz de milyonlarca kent sakini için günlük hazzın kaynağı olacaktır.”* (133)

(2012)

RUŞEN KELEŞ (1932, Türkiye)
AYŞEGÜL MENGİ (XXXX, Türkiye)

**Mengi, Ayşegül/Keleş, Ruşen; İmar Hukukuna Giriş (2003),
İmge yayınları, 2003**

Yapıt ülkemizdeki imar hukukuna en yetkin, kapsayıcı ve kavrayıcı bakışlardan biri.
Çok önemli (buldum).

(2000-2005)

*

**Keleş, Ruşen; Kentleşme Politikası (1990),
İmge Yayınları, 2002**

Konusunda Türkçede en yetkin kitap bence.

Kentleşmeyi genel ve Türkiye ölçeğinde irdeleyen Keleş, kavramı değişik toplumlarda gözlemliyor, kent kuramlarını değerlendiriyor. *Kent Planlaması* ve *konut politikalarına*, çevre sorunlarına ayrıntılı ve örnekli olarak bakıyor.
Kaynak kitap.

(2000-2005)

*

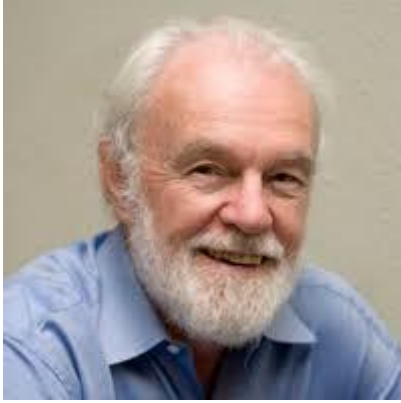
**Keleş, Ruşen; Kentbilim terimleri Sözlüğü (1980)
İmge yayınları, İkinci basım, Mart 1998, Ankara, 224s.**

Bu önemli çalışma, Türkçe konusundaki öncü, devrimci tutumuyla benim kendi çalışmama (*Kentiçi Ulaşım Terimleri Sözlüğü*) da kaynaklık etti. Yeni baskılarının yapılması gerekir.

(2000-2005)

*

DAVID HARVEY (1935, ABD)

Harvey, David; Sosyal Adalet ve Şehir (Social Justice and the City, 1973), Çev. Mehmet Moralı, Metis Yayınları, Birinci basım, 2003, İstanbul, 294 s.

Harvey'ın yapıtı, bir kentleşme kuramı üretebilmenin olanaklı yolları üzerine sıkı bir deneme diyebiliriz. Geleneksel (liberal) kentleşme kuramı eleştirisinden çok, Marksizmle kent olgusunu tümleştirmede gerçek bir katkı. Bu katkı Marksist terminolojiye değin uzanıyor, örneğin '*üretim tarzı*' kavramının yerine '*iktisadi bütünleştirme tarzı*', vb. Öte yandan eytişimin (*diyalektik*) kentleşme sürecine olağanüstü uygulanmasına bir örnek yapıt ve Marksist toplumsal evrim anlatılarına da kent bağlamında terimsel önerilerde bulunuyor: *Karşılıklılık, Yeniden dağıtımçı bütünleştirme, Piyasa değişimi*.

Beni etkileyen boyut ise burjuva '*planlama*' kavramına getirdiği eleştiri. Kenti duraylılaştıran (sabitleyen) plan kavramı ancak bir araç (*enstrüman*) olarak kullanılmalıdır.

(2000-2005)

İLHAN TEKELİ (1937, Türkiye)

Tekeli, İlhan; İlhan Tekeli Toplu Eserleri 25. İstanbul'un Planlamasının ve Gelişmesinin Öyküsü (2013), Tarih Vakfı Yurt Yayınları, Birinci Basım, Mayıs 2013, İstanbul, 464 s.

Benim için önemli bir çalışmaydı iki nedenle. İstanbul ve toplu ulaşımıyla doğrudan ilgiliyim. Tekeli'nin bilgisel içerik ve yetkinliğine, dizgeli kavrayışına, kavrayışını tezlere dönüştürme yeteneğine saygı duymamak olanaksız. Ama tüm bunlar (haddim olmayarak elbette) ana yaklaşımıyla, İstanbul'a ilişkin gelecek kurgusuyla yüzde yüz örtüşebildiğim anlamına gelmiyor. Öte yandan tarihsel çözümlemeleri neredeyse bir ölçüne (standart) dönüştü belki de. Takıldığım nokta *metropol* İstanbul'u küresel süreçlerle ilişkilendirme biçimi.

Kitaptaki çalışmalar iki bölümde düzenlenmiş. İlk bölüm İstanbul Kenti planlama tarihini ele alıyor ve iki yazıdan oluşuyor. 1980 tarihli ilk yazı (s.38-336) ***İstanbul'un Yapılanmasını Yönlendirme Gayretleri İçinde Kent Yönetimi ve Planlamasındaki Gelişmeler (1838-1984)***; yazarın anlatımıyla kitabın ana yazısını oluşturuyor. Sanayi toplumundan bilgi toplumuna dönüşüm gibi benim için kuşkulu bir terminolojiye kolaylıkla ve inançla başvuran Tekeli ***Giriş***'te, "*Dünyanın yaşadığı çokyönlü dönüşümün kent mekânlarında ne tür değişimleri/dönüşümleri yarattığını, bu dönüşümün insan haklarına saygılı, hukuk devleti anlayışının egemen olduğu ileri demokrasilerde ne tür karar süreçleri ve uygulama mekanizmalarıyla gerçekleştiği*"yle ilgileceğini belirtiyor. Dört boyutlu kavram çiftine başvuruyor, yani sanayi toplumundan bilgi toplumuna, fordist üretim biçiminden esnek üretim biçimine, ulus devletler dünyasından küreselleşmiş dünyaya, modernist bir zihniyetler dünyasından postmodernist bir zihniyetler dünyasına geçiş. Üstelik bu konuda görüş birliği sağlandığı kanısında. Kurgusunu bu çerçeveye bağlı kalarak geliştiriyor. Kendi içinde tutarlı olsa da küreselleşme sürecine neredeyse eleştirisiz yaklaşımı (kaçınılmazlık) beni tedirgin ediyor: Önüne geçilmez bir çığ gibi gelen küreselleşme dalgasına katılıp bir dünya kenti tasarına bağlanmak. İstanbul özelinde çözümlemesini şu gözlemlerine dayandırıyor:1) İstanbul'daki dönüşümün; sanayi dönemi metropolünden bilgi toplumunun kentsel bölgesine olan bir dönüşüm değil, bir azman sanayi kentinden kentsel bölgeye geçiş halinde yaşanması, 2) İstanbul'da dönüşümün gelişmiş ülke dönüşüm sorunlarından ayrı nedenlere dayanması (depreme karşı dayanıksız yapı yığını, gecekondu alanlarının dönüşümü), 3) Dönüşümlerin özel ya da kamu kesiminde güçlü aktörler eliyle gerçekleştirilmesi, 4)

Türkiye’de siyasal kültürün iktidar olmayı, otoriter/totaliter bir bakışla özdeşleştirmesi, 5) Tutucu Anadolu burjuvazisinin, ideolojisini, kapitalist gelişmeye engel olmayacak bir içerikle yeniden yorumlamayı başarabilmesi. Bunların içinde Tekeli, özellikle üçüncüyü (*güçlü aktörler*) belirleyici bulmaktadır. Yazı, “*Sonunda bir az gelişmiş ülke planlaması ve az gelişmiş ülke metropolü ortaya çıkıyor,*” (335) tümcesiyle bitiyor. 1990 tarihli ikinci çalışmanın (s.337-361) adı; ***İstanbul’un Yüz Elli Yıllık Planlama Deneyi Üzerine Genel Bir Değerlendirme***. İstanbul’un planlama evrelerini (*imar operasyonu*); 1864-1869 (Sultan), 1912-1914 (Cemil Paşa dönemi), 1939-1948 (Lütfi Kırdar Dönemi; güçlü merkez desteği), 1956-1960 (Adnan Menderes Dönemi), 1970-1973 (Süleyman Demirel Dönemi), 1984-1989 (Bedrettin Dalan Dönemi) olarak sınıflandırıyor Tekeli. (344) Devrevi planlama (yarı planlama durumu) etkenlerini sıralarken, kaynak sıkıntısını, yönetsel kapasitenin sınırlılığını, kentsel rantın önemi ve dağılımında popülist rantın önemini, toplumsal siyasal kültürün yetersizliğini ve her şeye rağmen planlamanın rasyonalizminin, meşruiyetinin dayanması gereken temel olduğu kabûlünün aşındırılmasını işaret ediyor. (361)

Kitabın ikinci bölümü İstanbul’un gelişme stratejilerini konu alan, değişik tarihli yazılar derlemesinden oluşuyor. Örneğin 1994 tarihli bir yazıda (***İstanbul İçin Bir Gelişme Stratejisi***) üç ana amaca değiniyor: 1) İstanbul’un uluslararası metropol olma niteliğinin gerçekleştirilmesi, 2) İstanbul metropoliten alanının yaşadığı yeniden yapılanma sürecinin İstanbul’daki yaşam kalitesini geliştirecek biçimde yönlendirilmesi, 3) İlk iki amacın gerçekleştirilmesi için çoğulcu, katılımcı demokratik bir yaklaşımla ve etkinlik kaybına uğramadan sağlanması. (363)

2001 tarihli bir başka yazı (***Dünya Kenti Olma Süreci İçinde Akımlar Mekânını Yeniden Biçimlendiren İstanbul***) yeni küresel akım ilişkileri kavramına olan vurgusuyla önemli. Yanıtını aradığı soru şu: İstanbul dünya kenti haline gelirken nasıl bir akımlar mekânı oluşturuyor? (377) Ona göre kentin bir akımlar mekanına dönüşmesi küreselleşmesi, kimliğini yitireceği anlamına gelmez. Ayrıca akım mekanı kentin tüm alanlarını kapsamaz. Bu sorgulamaların gerçekten tartışılması gerekiyor. Çünkü sorun küresel ana akımların başlangıç varsayımı ya da verisi olarak alınmasında. Kaçınılmazlık duygusunun bilimsel nedenselliklerle bağlantısı soru imleriyle dolu. Bunu usdışı düşçülük eleştirisi ya da ayağı yere basan gerçekçilikle açıklayamayız kanımca. Tekeli eleştirilerini yaman merak ettiğimi belirtmeliyim bu noktada. Tümce Tekeli’nin: “*Tüm sosyal olgular gibi İstanbul’u da en iyi bilish yolu onları akım ilişkileri olarak kavramaktır (...) Böyle olunca da akım ilişkileri bağımsız açıklayıcı bir değişken halinde yorumlanamaz.*” (383) Sorum ise; karşı-akım dinamiklerinin kentsel stratejilerde ne denli gözetildiğiyle ilgili. Ya da bunların hepsi geri(ci) dinamikler mi? Ritzer’in çalışmasını anımsıyorum.

Yaklaşımını ele veren bir alıntı daha yapmak isterim: “*İlginç olan husus İstanbul’un ulus devletin, insan hakları, demokrasi, etnik sorunlar konusundaki olumsuz imaj öğelerinden büyük ölçüde etkilenmemekte olmasıdır. Bu belki de ulus devletin başkent Ankara’yla özdeşleştirilmesi ve İstanbul’un Cumhuriyetin ilanıyla birlikte başkentlik işlevini yitirmesi sonrasında geliştirdiği bürokrasi karşıtı tutumuyla da ilişkilidir.*” (395)

Tekeli’ye göre 1980 sonrasında İstanbul dünya kenti olma niteliğini yeniden kazanma sürecine girmiştir ve gelişme bu yöndedir. (***Son Yıllarda Bir Dünya Kenti Olurken Kentsel Bölge Haline Gelen İstanbul***, 2013, s.424-437) Bunu anlamak için yeni kavramsal çerçeveler geliştirmek, yeni araştırmalar yapmak gerekecektir. (437)

Sanırım kent kavramını verili akımlar içerisinde bunlardan beslenecek biçimde, başkalarının (varolan küresel güçlerin) istediği gibi kurgulamak yerine yeni bir dünya (dizgesi) içinde yeniden düzgülenmiş eşitlikçi bir kent olarak yorumlamak ve yeniden

yorumlamak doğru olur. Kenti yalnız geleceğe doğru tasarımılayamayız, aynı zamanda geçmişe doğru da kurgulamış, tasarlamış oluruz. Bunu kimin için, nasıl bir dünya düşü için yaptığımız birincildir. Belki tartışmaya 'gerçekçilik' kavramından başlamakta yarar var.

(2014)

RICHARD FLORIDA (1957, ABD)

**Florida, Richard; Yeni Kentsel Kriz (The New Urban Crisis, 2017),
Çev. Derya Nuket Özer,
Doğan Kitap Yayınları, Birinci basım, Ocak 2018, İstanbul, 296 s.**

(2018)

TARIK ŞENGÜL (1962, Türkiye)

**Şengül, H. Tarık; Kentsel Çelişki ve Siyaset (2001)
İmge Yayınları, İkinci Basım, Eylül 2009, İstanbul, 358s.**

İzmir *Karaburun*'da tanıdım Tarık Şengül'ü. *Meriç*'in bildiri sunduğu bir oturumu yönetiyordu, birlikte gitmiştik burundaki o güzelim köye.

Bildirilerden sonra yaptığı değerlendirmede (toparlama) öğrenci ağırlıklı çalışmaların kuramsal çerçevelere fazla bağlı kaldığını, belli bir ağırlık noktasına yoğunlaşan (örneğin, devlet merkezli, vb.) açıklamaların, gerçeğin bir boyutuyla sınırlandığını ileri sürerek eleştiri yöneltmişti. Haklıydı. İri sözler uçuşuyordu havada. Bilimin '*araştırmacı, tümevarımcı alçakgönüllülüğü*' fena halde ayaklar altındaydı. *Biraz sadede gelem hanımlar, beyler!* demeye getiriyordu. *Politika(!) değil, bilim yapalım.*

Kendisini oturumdan sonra kutlamıştım.

Bu makaleler dizisi (birbirlerini tümledikleri rahatlıkla söylenebilir) ilginç biçimde *somut alan araştırmalarına* dayanmıyor. Kuramsal açıklama ve aktarımlardan, bunların eleştirel değerlendirme-yorumundan öte geçmiyor. Burada ironiden söz edilebilir mi bilmiyorum. Haksızlık etmek istemem.

Kent kavramı denli, her türden araştırmaya açık başka bir *yapı*, konu var mı bilmiyorum. Sonsuz bir kaynak gibi görünüyor. Kimbilir kaç araştırmacı kuşağı besler kent...

Öte yandan Batı kaynaklarına duyarlı Şengül, Marksist genel çerçevelere bağlı kalmakla birlikte *mesafeli görünme* kaygısı duymuş, (özellikle Marksist yorumlar, Cumhuriyetin ilk elli yılı, vb. karşısında) ki çok da haksız bulmuyorum. Çünkü kent gibi duyarlı bir konuda, en ufak bir eleştirel yaklaşım birilerinin nasırını fena halde acıttığından öyle bir yaygara koparılıyor ki, derdini anlatmak olanaksızlaşıyor. Şengül'ün oda yöneticiliğinden gelen deneyimi, onu bu konularda serinkanlı, önlemleri kılınmış. Bence bu da çok olumlu.

İyi bir el kitabı, ders kitabı niteliği taşıyan yapının öğrenciler için çok değerli bir kaynak niteliği taşıdığını başta belirteyim. Daha önemlisi, güncel tartışmalara geniş çevrenli bakışı... Bu okuyana geniş bir kavrayış sağlıyor. Ben özellikle genel tartışma ve kentleşme kuramlarından çok, bunların Türkiye özeline uygulandığı iki makaleye (ülkemizde yerelleşme, yerel deneyimler, bunların tarihsel dönemlendirilmesi, vb.) odaklandım. En çok ilgimi çeken Keyder, Yalman, Tekeli, Kepenek, vb. eleştirileri, ki

bu eleştirilerin benim için çok öğretici, uyarıcı olduğunu hemen buracıkta belirtmeliyim.

Türkiye’de kentleşmenin dönemleştirilmesinde *Osmanlı Kenti, 1923-1950 Ulus Devletin Topraksallaşması ve Kentleşmesi, 1950-1980 Emek Gücünün Kentleşmesi, 1980 ve Sonrası Sermayenin Kentleşmesi* şeması (özgün mü bilmiyorum) ilgimi çekti. Özellikle 80 sonrasına dönük saptamaları çarpıcı, anlamlı. Tümüyle eleştirilerine, yorumuna katılıyorum.

Bir başka Şengül katkısı (benim açımdan) bölgesel (yerel)-ulusal-küresel eytişimini, gelecek ve savaşım stratejileri açısından değerlendirmesi ve Marksizme yeni dönemler için yeni çevrenler açma küresel girişimlerine kuramsal desteği.

Aslında bir bütün olarak kentsel uzamın politikliğini bu denli açık, kesin belirleyen, kanıtlayan Şengül’ün Meriç’e, tezi için önerisini (Taksim Cumhuriyet Alanı odaklı çalışma) biraz hafif buldum (anımsamıyorum neydi, böyle düşünmüştüm), belki nedeni akademik kaygılardır. Hoş, bu kitabı şunu da göstermektedir. Ulusal bakış, yereli (sivil toplum, yönetim, vb.) öteler, yerel, birçok bakımdan tuzaktır. Ama ulusal bakış de küresel bir bakışla geliştirilmelidir. Burada, ulus devlet çereçeveli bakışa koşullu yaklaşımı yeterince anlamlı. Bu bana da (yine) doğru gelmektedir ayrıca. Ama bir ayrımla: bunu *taktikler* (savaşım taktikleri) alanında özellikle ve öncelikle değerlendirmek yerinde olacaktır. Güncel bağlamın yönetilmesiyle ilgilidir konu biraz da. Elbette *stratejik* yaklaşım altında...

Dolayısıyla takıldığım kimi bölümleri, konuları eşelemeyeceğim. Tarık Şengül yanında duracağım birisi. Kent siyasetleri konusunda da Türkçede el altında güvenle tutulacak bir kuramsal çalışmadır ***Kentsel Çelişki ve Siyaset***.

(2010)